

Българско училище „Чучулига“
Кройдън, Южен Лондон, Великобритания

Учебна програма
по
литература
за 7 и 8 клас
за обучение на ученици в чужбина *

Характер на учебната програма

7 клас

Обучението по литература в 7 клас е насочено към овладяване на диференцирани знания, умения и отношения, свързани с литературата и с изграждането на литературни и социокултурни компетентности на ученика. В сравнение с 6 клас съотношението между задължителните за изучаване литературни творби от български и от чужди автори е подчертано различно. Тъй като със 7 клас завършва основната образователна степен, акцентът е върху българската литература, като избраните от нея текстове водят интензивен и нерядко напрегнат диалог помежду си. С други думи, тук културното многообразие и разноречие се представя като вътрешно, в рамките на националната култура.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с разчитането на художествените произведения като интерпретиращи от различни гледни точки норми, ценности, проблеми, конфликти, характерни и за съвременната епоха. Очакваните резултати в тази област са свързани и с отношенията автор – текст – читател, като фокусът е ориентиран към оценъчните умения на изграждащия се автономен читател.

Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са свързани с разчитането на изображения на света и човека в различни като културен произход и жанр текстове – с обяснения на жанрово специфичната им структура и с тълкуване на езиково специфичните им послания. Литературните компетентности може да се изграждат на базата на посочените в програмата творби и на други тематично близки текстове по избор на учителя.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности са свързани с уменията за създаване и възприемане на реч както откъм смисловата ѝ, така и откъм действената ѝ страна, а също и с уменията за културно изразяване и творчество, за езиково посредничество и с интерактивните умения на ученика, развивани чрез обогатяване на жанровия репертоар на създаваните от учениците речеви продукти.

8 клас

Обучението по литература в 8 клас разширява и допълва овладените знания и придобитите умения в прогимназиалния етап, свързани с различни културни епохи и с тълкуване на литературен текст съобразно жанровите и културноисторическите му характеристики, както и с изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с овладяването на знания за светогледните идеи на Средновековието и Българското Възраждане като културни епохи, както и със съотнасянето на интерпретирани в текстове от тези епохи ценности и норми, проблеми и конфликти с личния опит на ученика, а също и с познаването на отношенията автор – текст – читател и с умението за оценяване на специфични начини на въздействие в изучените творби.

Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са свързани с уменията за тълкуване на различни като културен произход, принадлежност към литературно направление и жанр текстове. Литературните компетентности може да се изграждат на базата на посочените в програмата творби и на други тематично близки текстове по избор на учителя.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности са свързани с уменията за създаване и възприемане на реч (есе) както откъм смисловата ѝ, така и откъм действената ѝ страна, а също и с уменията за езиково посредничество и с интерактивните умения на ученика за културно изразяване и творчество, с развиване на неговите изследователските умения и творческо въображение.

Годишният брой часове за изучаване на български език и литература за 7 кл. е 102 до 120 часа, а за 8 кл. – от 72 до 90 часа. Разпределението на часовете между компонентите Български език и Литература, както и между модулите в компонента Български език, е по преценка на преподавателя.

Очаквани резултати от обучението в края на учебната година

7 клас

8 клас

1. Литературни знания и умения

- Различава и тълкува в изучавани повествователни литературни текстове действията и развитието на героите в сюжета.
- Различава и тълкува в изучавани поетически литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя.
- Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа и тълкува изучавани разкази съобразно конкретните проявления на жанра.
- Познава значението на понятията *повест*, *ода*, *елегия*, *балада* и разпознава техни жанрови характеристики.
- Тълкува (откъси от) изучавана повест, ода, елегия, балада съобразно конкретните проявления на жанра.
- Познава значението на понятията композиция, лирически говорител, лирически герой и обяснява техните функции за изграждането на образа на човека и света в изучавани литературни текстове.
- Обяснява значението на сюжета в повествователни текстове.
- Подрежда събитията от фабулата на изучавано произведение според сюжета му.
- Тълкува смисъла на изречение от изучаван дълъг повествователен текст в повествователния контекст.

2. Комуникативни умения

- Създава в устна форма описание на предметна обстановка в художествен текст с цел да изрази естетическата си представа за описваните елементи и да предизвика у слушателя естетическо преживяване, подобно на породеното от непосредственото общуване с художественото описание.
- Спазва книжовни езикови правила.

4. Социокултурни знания и умения

- Различава основни ценности и норми на етническата национална общност и на гражданската национална общност.
- Съпоставя свои ценности с ценности на принадлежащия към етническата национална общност човек и оценява значенията им в съответния социокултурен контекст.

- Тълкува изучените творби от Средновековието и Българското Възраждане съобразно културноисторическите им характеристики.
- Разпознава словесни форми, родове и жанрове на литературата.
- Тълкува изучените творби съобразно родовите и/или жанровите им характеристики.
- Идентифицира и тълкува интерпретации на едни и същи мотиви и/или устойчиви сюжети в изучените творби от различни културни епохи.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в изучените творби.

- Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст, с определена комуникативна цел.
- Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем според осъществяването на комуникативните им цели.
- Спазва книжовните езикови правила.

- Различава светогледни идеи, характерни за Средновековието и Българското Възраждане, и обяснява прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика.
- Съпоставя с личния си опит интерпретирани в изучените текстове ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за

- Идентифицира интерпретирани в литературни текстове проблеми и конфликти, свързва примери за такива проблеми и конфликти с лични идеи, за да обоснове лична гледна точка.
- Разпознава по откъс от изучено произведение неговия автор и (заглавието на) самото произведение. Свързва имена на герои от изучено произведение с името на неговия автор и със заглавието на произведението.
- Свързва изучено произведение с името на автора, с жанра и с имена на герои от произведението. Свързва изучено произведение с интерпретирани в него мотиви.
- Определя начини, по които (откъс от) конкретен литературен текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ.

Средновековието и Българското Възраждане, и обосновава позиция по тях.

- Свързва изучените творби с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите и с мотивите им, с културната епоха на създаването им.
- Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в изучените творби от Средновековието и Българското Възраждане.

Учебно съдържание

7 клас

Литературни теми

1. Българинът във възрожденския свят

„Стани, стани, юнак балкански“ и „Вятър ечи, Балкан стене“ (Д. Чинтулов)

- Различава основни ценности и норми на българина във възрожденския свят.
- Обяснява функциите на лирическия говорител за изграждането на образа на възрожденския свят в „Стани, стани, юнак балкански“ и във „Вятър ечи, Балкан стене“.

„На прощаване в 1868 г.“ (Хр. Ботев)

- Познава значението на понятието *лирически герой*.
- Различава и тълкува в „На прощаване в 1868 г.“ преживявания, настроения, състояния на героя.
- Обяснява функциите на лирическия герой в „На прощаване в 1868 г.“ за изграждане на идеята за свободата като висша ценност.

8 клас

1. Средновековие

- Познава значението на Средновековието като културна епоха.
- Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи.

„Пространно житие на Константин–Кирил“

- Познава значението на понятието *пространно житие*.
- Разпознава жанрови характеристики на *пространното житие*, проявени в „Пространно житие на Константин–Кирил“.
- Познава значението на понятието *символ*.
- Разпознава символи в „Пространно житие на Константин–Кирил“ и обяснява функциите им.

„Азбучна молитва“ (К. Преславски)

- Познава значението на понятието *акростих*.
- Разпознава акростиха в „Азбучна молитва“ и обяснява функциите му.

Из „Немили-недраги“ (Ив. Вазов): I, II, III, V, X глава, епilog.

- Познава значението на понятието *повест* и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Немили-недраги“.
- Различава и тълкува в откъсите от „Немили-недраги“ действията и развитието на героите в сюжета.
- Обяснява функциите на предметната обстановка за изграждане на образа на българския хъш в откъсите от „Немили-недраги“.

„Една българка“ (Ив. Вазов)

- Познава значението на понятието *композиция*.
- Обяснява отношенията между началото и края на разказа „Една българка“ и оценява значението им за завършеността на текста.
- Обяснява значението на сюжета в разказа „Една българка“.
- Различава и тълкува в „Една българка“ действията и развитието на героите в сюжета.

„Опълченците на Шипка“ (Ив. Вазов)

- Познава значението на понятието *ода* и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Опълченците на Шипка“.
- Различава и тълкува в „Опълченците на Шипка“ преживявания, настроения, състояния на героите.

„Българският език“ (Ив. Вазов)

„Хайдути“ (Хр. Ботев)

- Разпознава жанрови характеристики на одата, проявени в „Българският език“.
- Различава и тълкува в „Българският език“ преживявания, настроения, състояния на лирическия говорител.

„За буквите“ (Черноризец Храбър)

- Тълкува „За буквите“ съобразно културноисторическите характеристики на творбата. Познава значението на понятието *полемично слово*.
- Познава значението на понятието *апология*.
- Разпознава жанрови характеристики на полемичното слово и на апологията, проявени в „За буквите“.

2. Българско Възраждане

- Познава значението на Българското Възраждане като литературен период.
- Различава отличителни за Българското Възраждане светогледни идеи.

Из „История славянобългарска“ (Паисий Хилендарски): Предисловие

- Различава отличителни за Българското Възраждане светогледни идеи, проявени в Предисловието на „История славянобългарска“.
- Тълкува Предисловието на „История славянобългарска“ съобразно културноисторическите характеристики на творбата.

„Изворът на Белоногата“ (П. Р. Славейков)

- Тълкува „Изворът на Белоногата“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.
- Оценява завършека на „Изворът на Белоногата“ във връзка със сюжета на творбата и/или с изразените в нея преживявания.
- Разпознава тропи и фигури в „Изворът на Белоногата“ и обяснява функциите им.

2. Човекът в обществото: норми, ценности и конфликти

Из „До Чикаго и назад“ (Ал. Константинов)

- Различава и тълкува в откъса от „До Чикаго и назад“ и в „Бай Ганьо пътува“ действията и развитието на героите.
- Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа в „Бай Ганьо пътува“.
- Обяснява функциите на предметната обстановка за изграждането на образа на човека и света в откъса от „До Чикаго и назад“.
- Идентифицира интерпретирани в откъса от „До Чикаго и назад“ и в „Бай Ганьо пътува“ проблеми и конфликти.

Бележка: откъсът от произведението за изучаване в 7 кл. започва от „Вие трябва да сте били на Пловдивското изложение и знаете големия павилион?“ и се чете до „На г. Айвазияна търговията отиваше твърде зле, според думите му, но той имаше надежда да разпродаде повечко „рядкости“ в последните два месеца, септември и октомври, когато след летния сезон по-заможните американци ще посетят изложението.“); Из „Бай Ганьо. Невероятни разкази за един съвременен българин“: „Бай Ганьо пътува“ (Ал. Константинов)

„Неразделни“ (Пенчо Славейков)

- Познава значението на понятието *балада* и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Неразделни“.
- Различава и тълкува в „Неразделни“ преживявания, настроения, състояния на героя.

„Заточеници“ (Пейо Яворов)

- Познава значението на понятието *елегия* и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Заточеници“.
- Различава и тълкува в „Заточеници“ преживявания, настроения, състояния на героите. Обяснява функциите на лирическите герои в „Заточеници“ за смисловото изграждане на текста.

„По жътва“ (Елин Пелин)

- Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „По жътва“ и ги тълкува съобразно конкретните проявления на жанра.

„Майце си“, „Моята молитва“, „Хаджи Димитър“, „Обесването на Васил Левски“, „Странник“ (Хр. Ботев)

- Разпознава жанрови характеристики на елегията, проявени в „Майце си“ и в „Обесването на Васил Левски“.
- Разпознава жанрови характеристики на баладата и на одата, проявени в „Хаджи Димитър“.
- Тълкува „Майце си“, „Моята молитва“, „Хаджи Димитър“, „Обесването на Васил Левски“ в контекста на опозицията „робство-свобода“.
- Анализира начините, по които се постига внушението за безсмъртието в „Хаджи Димитър“ и „Обесването на Васил Левски“.
- Разпознава тропи и фигури в „Майце си“, „Моята молитва“, „Хаджи Димитър“, „Обесването на Васил Левски“ и обяснява функциите им.
- Различава отличителни за Българското Възраждане светогледни идеи, проявени в творби на Христо Ботев (Две творби по избор между „Майце си“, „Хаджи Димитър“, „Моята молитва“, „Обесването на Васил Левски“, Смешен плач“, „Политическа зима“).
- Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в „Майце си“, „Моята молитва“, „Хаджи Димитър“, „Обесването на Васил Левски“, „Странник“.

- Обяснява отношенията между началото и края на разказа „По жътва“ и оценява значението им за завършеността на текста.
- Различава и тълкува в „По жътва“ действията на героите.

„По жицата“ (Й. Йовков)

- Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „По жицата“ и ги тълкува съобразно конкретните проявления на жанра.
- Обяснява отношенията между началото и края на разказа „По жицата“ и оценява значението им за завършеността на текста.
- Различава и тълкува в „По жицата“ действията на героите.

Придобиване на комуникативни умения в часовете по литература

Описание на предметна обстановка в художествен текст

- Създава в устна форма описание на предметна обстановка в художествен текст с цел да изрази естетическата си представа за описваните елементи и да предизвика у слушателя естетическо преживяване, подобно на породеното от непосредственото общуване с художественото описание.
- Спазва правилата на книжовния изговор.
- Поставя логическото ударение на подходящо място.

Есе по морален проблем, интерпретиран в откъс от изучен литературен текст

- Познава особеностите на есето.
- Създава есе по морален проблем, интерпретиран в откъс от изучен литературен текст.
- Спазва книжовните езикови правила.

* Настоящата учебна програма съответства на предложената от Министерството на образованието учебна програма по български език и литература за 7 и 8 клас от юли 2017 г., публикувана на уебсайта на министерството.